

MEDEDEELINGEN OVER DE BEBOSSCHING IN FREDERIKSOORD

(Voordracht gehouden op de voorjaarsvergadering van de Nederlandsche
Boschbouwvereniging te Steenwijk).

door

G. VAN LEUSEN.

Gaarne heb ik mij bereid verklaard om met Uwen secretaris den heel Malsch de excursie van morgen voor te bereiden.

Een leidraad van hetgeen wij U denken te laten zien hoop ik U morgen te overhandigen en ter Uwer oriëntteering kan ik nog opmerken dat de verschillende nummers met nummerbordjes zijn aangegeven. Het komt mij voor dat ik hierover thans niet verder behoef uit te wijden, omdat wij daarvoor morgen gelegenheid hebben.

Wellicht interesseert het sommigen Uwer, die de Maatschappij van Weldadigheid niet kennen, een en ander over die Mij. te vernemen.

De M. v. W. is in 1818 opgericht met als hoofdfiguur Prins Frederik en Johannes van den Bosch.

Dit vond plaats naar aanleiding van het groot aantal armen waarmede men toen, evenals thans weer het geval is, hopeloos vast zat. De bedoeling was de armen uit de groote steden naar het land te brengen, hun daar arbeid te verschaffen en zoo mogelijk de meest geschikten op te leiden tot kleine keuterboertjes.

In Drente werden daartoe groote complexen heideveld aangekocht onder de Gemeenten Vledder, Ommen en Norg, terwijl ook een gedeelte gelegen was in Steenwijkerwold en Weststellingwerf.

In die dagen was de Staatszorg voor den werklozen arbeider niet bekend en deze menschen waren dus geheel aangewezen op de publieke weldadigheid, en men moet erkennen dat het beroep op die publieke weldadigheid niet vergeefs gedaan werd. Groote bedragen werden beschikbaar gesteld en de M. v. W. mocht zich verheugen in veler sympathie.

In die dagen was het gebruik van kunstmest nog onbekend, evenals bemesting met lupinen en serradella. Kolonistenwoningen en kleine boerderijtjes werden gebouwd en de menschen werden aan het werk gezet met ontginnen van heidevelden. Eenige grootere boerderijen werden gesticht om de menschen den landarbeid en het omgaan met vee te leeren

en men kan zich een denkbeeld van de groote moeilijkheden vormen, indien men zich realiseert, dat, door onbekendheid met de tegenwoordige kunstmeststoffen, alle land met compost en aangekochte koemest uit Friesland bemest moest worden.

Al spoedig bleek dat men naar andere werkgelegenheid moest omzien en zoo ontstonden verschillende industrieën, als een manden- en stoelenfabriek, jute- en mattenfabrieken, die thans weer zijn verdwenen.

De opvolgende Commissarissen en Directeuren der maatschappij hebben altijd veel gevoeld voor boschaanleg en vooral onder de leiding van de Directeuren Jongkindt Koning F. B. Löh nis is veel bosch aangeplant. Er werden meest grovedennenbosschen aangelegd, waarbij men in den loop der jaren verschillende methoden van grondbewerking heeft toegepast.

Voor zoover wij kunnen nagaan heeft men onder Jongkindt Koning den grond gespit ter diepte van ongeveer 30—50 cm. Onder Löh nis heeft men voortjes ter breedte van 20 cm, of strooken van ongeveer 1 m breed gespit terwijl de grovedennen werden geplant.

Löh nis heeft o.a. ook Pinus Strobus geplant, waarvan nog mooie exemplaren aanwezig zijn, maar dit aantal is door ziekte sterk verminderd. Telken jare sterven er nog af. Voorts heeft Löh nis groene douglas geplant, waarvan we nu exemplaren hebben die ongeveer 55 jaar oud zijn en die ik U morgen hoop te laten zien.

In den tijd van Löh nis zijn ook heidevelden door bezaaiing met groveden tot bosch gemaakt, maar — en dat is wel heel erg jammer — deze zijn in 1905 door brand vernield. Ik herinner mij deze bosschen goed en waar de grond geschikt was groeiden de dennen goed.

In 1905 trad ik op als Directeur der Maatschappij, nadat ik voordien Hoofdopzichter bij de Ned. Heidemij. was geweest. Een speciale boschbouwopleiding heb ik dus niet gehad en het is steeds mijn streven geweest om datgene, wat mij aan wetenschappelijke kennis ontbrak, door een groote liefde voor het bosch goed te maken; in hoeverre mij dat gelukt is moogt U morgen beoordeelen.

In Twente had ik vroeger gelegenheid veel bosch aan te leggen, en kreeg ik daarbij groote waardeering voor Larix leptolepis, Picea sitchensis, Abies grandis en douglas. Mijn eerste werk was onze kwekerijen meer en meer van dit plantsoen te voorzien. Ik kocht zaad en geen plantsoen, omdat ik steeds de zuinigheid heb moeten betrachten.

Aanvankelijk plantte ik lariks, Sitkaspar, douglas, inlandschen eik, Amerikaanschen eik en groveden gemengd. Wat daarvan geworden is zal ik U morgen laten zien. Deze menging paste ik toe omdat in die dagen reeds veel geschreven

werd over het gemengde bosch. Ik ben daar echter, op onze gronden althans, geen groot bewonderaar van en daarom beplante ik sommige perceelen uitsluitend met sitkaspar of Japanschen lariks.

De douglas heb ik ook eens op het open veld geplant, maar daarmee kreeg ik slechte resultaten en na 5 jaar was ongeveer 75 % van dit plantsoen door ziekte verdwenen. Gelukkig had ik met groveden gemengd, zoodat deze nu den opstand vormen.

De lariks en sitkaspar daarentegen groeien uitstekend en daarvan zal ik U morgen voorbeelden laten zien. Vooral de *Larix leptolepis* had mijn bijzondere sympathie, niet alleen omdat deze snel groeit, maar ook omdat een lariksbosch weinig brandgevaarlijk is.

Ik heb deze houtsoort aanvankelijk op te groote afstanden van elkaar geplant, waardoor zij een te wilden groei met zware takken vertoont. Daarom ben ik later overgegaan tot het dicht planten, t.w. op onderlinge afstanden van 1.25 à 1.50 m. Mijn inziens is 1.25 m de beste afstand.

Het zaad van den Japanschen lariks, dat wij de eerste jaren ontvingen leverde veel planten die een verkeerden groei vertoonden, vermoedelijk omdat dit zaad in een niet passend klimaat gewonnen was. Vele planten vertoonden den kurkentrekkervorm van de spil met neerhangende takken, en leverden op 10 à 12 jarigen leeftijd reeds zaad. Vele van deze exemplaren heb ik in den loop der jaren opgeruimd. Ook in de kweekbedden als 1 en 2 jarige planten zag men reeds de verkeerde vormen, die reeds dan zoo veel mogelijk werden opgeruimd.

In 1920 kon ik van een groep lariks, in 1905 geplant, een mooi partijtje zaad winnen. Uit deze groep had ik de verkeerde exemplaren opgeruimd, zoodat alle exemplaren naar mijn meening van de goede soort waren: rechte stammen, geen kurkentrekkervorm, met goed staande zijtakken. Van dit zaad hebben wij thans een paar perceelen lariks, die bijna zonder uitzondering goed van vorm zijn. Een gedeelte is in den herfst 1934 als proefveld door de exoten-commissie opgenomen.

De laatste jaren heb ik waargenomen dat het zaad dat wij steeds door bemiddeling van de Nederlandsche Heidemaatschappij betrokken betere planten levert dan in de jaren 1905 tot ong. 1918.

Ik zeide U reeds dat wij thans den lariks planten op afstanden van ong. 1.25 m en daarbij had ik het oog op perceelen, die, hetzij van heide, hetzij van gekapt dennenbosch tot zuivere lariksbosch werden aangelegd. Wij hebben echter den lariks ook gebruikt voor hervorming van eikenakkermaalshout. Deze bosschen toch leveren steeds minder op, en wil men ze in stand houden, dan moet de grond tusschen

de stoven na elken hāk gespit worden. Doet men dit niet dan verwildert het eikenakkermaalshout geheel en de kosten van dat spitten, die vroeger ongeveer f 40.— per ha bedroegen, zouden bij de tegenwoordige loonen op ongeveer f 150.— per ha komen te staan.

Aangezien tien à twaalfjarig eikenhakhout hier ongeveer f 80.— à f 150.— per ha opbrengt, levert deze exploitatie geen resultaat meer op. Daarbij komt dat de meeldauw gedurende de laatste jaren groote verwoestingen in het eikenhakhout aanricht, zoodat wij er toe zijn overgegaan deze bosschen tot lariksbosch te hervormen. Na de hak worden gaten gegraven 50 cm in het vierkant en 50 cm diep, waarna bij voorkeur met 2-jarigen lariks wordt ingeplant.

Sitkaspar hebben wij op heidegrond geplant waar 3 jaar voorbouw met lupinen en landbouwgewassen had plaats gehad. De groei van dit bosch is prachtig, en door den dichten stand, ongeveer 1,50 m, hebben deze boomen geen zware zijtakken. De groveden die gelijktijdig op den aldus voorbereiden grond is geplant heb ik 2 jaar geleden moeten opruimen omdat de boomen geen groei meer vertoonden; thans is dit perceel, dat zeer beschut ligt, met douglas beplant.

In de April-aflevering van ons tijdschrift heb ik weergegeven op welke wijze wij onze grovedennboschen behandelen, zoodat ik daar niet verder op in zal gaan.

Onze houtverkoopingen bepalen zich in hoofdzaak tot den verkoop van dennendunningshout en eikenhakhout. De laatste jaren is de opbrengst daarvan per m³ achteruitgaande. Dezen winter bedroeg de prijs voor recht hout f 12.40 per m³, en terwijl wij voor het dikke kromme dennenhout f 6.40 per m³ netto maakten, dus na aftrek van arbeidsloon. Dat er groote vraag is naar dit hout moge blijken uit het feit dat wij dezen winter voor f 5234.— verkochten, maar wanneer wij daarbij vergelijken de opbrengst in de jaren 1914—1930, toen de prijzen bijna het dubbele beliepen, dan weerspiegelt zich hierin duidelijk de ongunst der tijden. Dit is een van de redenen waarom wij ons niet meer op zoo groote schaal met den aanleg van bosch kunnen bezighouden.

Dezen winter zijn we begonnen met het vellen van dennen in met douglas onderplant dennenbosch. Aanvankelijk heb ik gevreesd, dat hierdoor veel douglas zou worden beschadigd, maar dit is zeer mee gevallen. Die vrees bestaat dan ook thans niet meer. Er zijn natuurlijk wel eenige exemplaren beschadigd maar een goede eigenschap van de Douglas is, dat hij zeer gemakkelijk een nieuwe kop maakt.

Hiermede eindig ik M. H., in de hoop U allen morgenochtend om 8 uur in het bosch te Frederiksoord te mogen ontmoeten.